

AVAR ANTON – KOVÁCS VIKTÓRIA – RÁCZ GYÖRGY
A Czobor család levéltártöredékének kalandos útja a közgyűjteményig

The adventurous journey of the Czobor family archival fragment to the public collection

At the end of 2025, the collection of the Hungarian National Archives were enriched by nearly a dozen medieval and early modern documents. The collection of documents had come to the attention of the archives decades earlier; however, it could not be purchased at that time because the limited financial resources available for the acquisition of documents prevented the collection from entering the archives. The paper presents the intricate history of this case, then traces the provenance of the archival fragment – suggesting that it was once part of the former Pálffy archive – and provides a detailed account of the individual items along with excerpts made from them. The documents were purchased by the Iratmentő Alapítvány ('Document Rescue Foundation') from a private individual and donated to the archives.

2025 végén egy híján tucatnyi középkori és kora újkori irattal gazdagodott a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár állománya. Az irategyüttes már évtizedekkel korábban a levéltár látókörébe került, azonban akkor nem sikerült megvásárolni, mert az iratvásárlásokra rendelkezésre álló anyagi források szűkössége megghiúsította az irategyüttes levéltárba kerülését. Érdeemes ennek az ügynek a szövevényes történetét annak tanulságai miatt részletesebben ismertetni, és utána a levéltártöredék provenienciáját és az egyes darabokat részletesen bemutatni.

2000. május 8-án szignálta munkatársaira egy magyar közgyűjtemény vezetője azt a keltezetlen levelet, amelyben egy külföldre szakadt hazánkfiáról írt, hogy az „elmúlt ősszel Niagara Fallson találkoztunk mint [...] asszony vendégei. Így, mikor a szomszédom, Müller Magda megkért engem, hogy lenne-e valami ötletem a magyar történelmi értékű gyűjteményével kapcsolatban, Ön jutott eszembe mint szakértő, aki tanácsot is tudna adni. Müller Magda férje mint régiséggyűjtő vásárolt bizonyos dokumentumokat, amiket látva mint nem szakértő is, de azonnal felfigyeltem értékükre, főleg magyar viszonylatban. Ezért vállalkoztam arra, hogy kapcsolatot találgak egyénekkal, Önön keresztül, akik véleményyt tudnak adni ezekről a régiségekről.” Feltehetően ugyanekkor kaphatta meg a gyűjtemény vezetője Magda Müller levelet is, aki tájékoztatta őt a birtokában lévő tárgyakról és iratokról. Ebben a levélben a következőt olvashatjuk: „Tisztelt [...] Tulajdonomban léteznek magyar hadtörténelmi tárgyak, melyeket szeretnék értékesíteni – mivel én 90 éven felül vagyok, és unokáimat nem érdeklik ezek a magyar ereklyék. Három kard, melyek közül kettő a 48-as szabadságharcból való, harmadik török eredetű. Ezek a kardok Gróf Erdődy és báró Szunyogh kardjai voltak, az egyik elefántcsont és cizellált arany fogantyúval, másik ezüst fogantyúval. Mellékelem

a fotókat, amelyen valamelyest láthatók. Férjem 1927–28-ban vásárolta aukción Galgócon, ahol éltünk. Magunkkal hoztuk Canadába, mikor kivándoroltunk 1939-ben. Szintén tulajdonom és szeretném eladni a 11 darabból álló dokumentumgyűjteményt, melyek latinul vannak írva, dátumozva, valószínű pergamenten vagy disznóbőrön íródtak. Ezek dátum szerint: 1381, 1349, 1488, 1422, 1450, 1465, 1619, név szerint Josephum Czobor de Rábaszentpéter és Noskomes Sigismundus Forgách de Ghimes, Regni Hungariae Palatinus et iudex Cumanor. Az egyik dokumentumról sikerült fotókópiát készíteni, itt mellékelem. Kérem, állapítsa meg fontosságát és legyen szíves tudatni. A többi dokumentum eredetileg összehajtván, ami nem alkalmas fotókópiázásra és zsinóron csüngő viasszal vannak átkötve. Ha önöket érdekelné gyűjteményem megvételre, kérem értesítsenek. Szívélyes üdvözlettel Mrs. Magda Muller. 6079. Brookfield Avenue, Niagara Falls, Ontario, Canada L2G5R6”¹

A levélíró, Magda Muller (született Magda Herzog) Jakub és Lilly Herzog lányaként született 1910. június 20-án Galgócon (ma Hlohovec, Szlovákia), ahol az apja elismert orvos volt. Magdának volt egy nővére, Julie, aki néhány évvel idősebb volt nála. Magda 1928-ban ment férjhez Müller Nándorhoz, aki a közeli Szeredről (ma Sered, Szlovákia) származott. Nándor Galgócon létrehozta apja nagykereskedelmi gabonakereskedésének egy fiókját, és gyorsan a város vezető üzletemberei közé emelkedett. Magdának és Nándornak két gyermeke született, Heinrich (1930) és Alice (1932). A család kényelmes életet élt a harmincas években. A város azon kevés családjá közé tartoztak, akiknek autója volt, és gyakran

¹ MNL, Központi irattár, 625/2009. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára] A személyes adatok közléséhez Magda Muller örököse, David Muller hozzájárult.

utaztak fürdőhelyekre és más üdülőhelyekre a volt Osztrák–Magyar Monarchia területén. A szlovák fasiszta mozgalom (Hlinka-gárda) felemelkedése és a független Szlovákia 1939. márciusi megalakulása után azonban a zsidó lakosság helyzete gyorsan romlott. Galgócon a Hlinka-gárda tagjai összegyűjtötték a tekintélyesebb zsidó férfiakat, köztük Nándort is, és megverték őket. Miközben Nándor egy eltört bordája után lábadozott, elintézte, hogy elhagyhassa az országot. Rábeszélte egyik testvérét, Lajost, hogy vele együtt emigráljon, de szülei és a másik testvére, valamint húga úgy érezték, nem tudják elhagyni hazájukat, otthonukat. Nándor eredetileg úgy tervezte, hogy Palesztinába emigrál, ahova egy futárral pénzt küldött egy cigarettagyár létesítésére. A küldönc azonban eltűnt a pénzzel. Végül Müllerék vízumot szereztek Kanadába, miután megvesztegettek egy kanadai tisztviselőt, hogy őket gazdakként regisztrálja. (Ebben az időszakban, a szigorú bevándorlási szabályok mellett, a leendő bevándorlóknak vállalniuk kellett, hogy vidéken telepednek le vagy mezőgazdasági munkát végeznek.) A két Müller testvér családjukkal 1939 augusztusának végén hagyta el Szlovákiát. Béreltek egy magánrepülőt, amely Pozsonyból Bécsbe szállította őket. Innen vasúton és hajón Londonba utaztak. Szeptemberben Kanadába hajóztak, ahol Thoroldon, egy ontariói kisvárosban telepedtek le. Nándor nővére és szülei nem éltek túl a háborút. Idősebb testvérét azonban felesége, aki nem volt zsidó, megmentette azzal, hogy szeredi otthonukban, egy álfal mögött rejtegette. Magda nővére és szülei szintén túléltek a világháborút. Jakub Herzog a szeredi koncentrációs táborban dolgozott orvosként, és feleségével, illetve több beteggel együtt sikeresen rejtőzködött. Végül 1952-ben Kanadába emigráltak.² Magda Muller unokája, David Muller tájékoztatása szerint 2009-ben hunyt el. Henry Muller (1930–2017) pedig 2017. február 28-án.³

A Magyar Országos Levéltárba ismeretlen időpontban kerültek a 2000-ben kelt fenti levelek másolatai, iktatás, ügyintézés akkor nem történt. 2009-ben, a Családi levéltárak és gyűjtemények főosztályán, és így a Középkori gyűjteményben is történt vezetőváltás következtében kerültek elő, ekkor történt az iktatás és kezdődött az ügyintézés.⁴ Az oklevelek fénymásolatait 2009 januárjában adta át Érszegi Géza Péntekné Unghváry Máriának, aki ezt követően felvette a kapcsolatot az említett közgyűjteményi vezetővel, aki közölte, hogy neki nincs és nem is volt közvetlen kapcsolata a gyűjtemény tulajdonosával, és nincs további információja az ügyről. A levéltár ezt követően levélben fordult mindkét levélíróhoz – a levelekben megadott címeken, mivel akkor még nem volt tudomásunk időközben bekövetkezett halálukról –, hogy az Országos Levéltárat a középkori iratok érdeklik, ezeket a levéltár szeretné megvásárolni. Péntekné 2010 novemberében Torontóban járt, és a városi levéltár segítségét kérte, ahol az ottani levéltáros kapcsolatba lépett az ontariói zsidó levéltárral (Ontario Jewish Archives), és sikerült megtudnia Magda Muller

fiának, Henry Mullernek az elérhetőségét, továbbá egy körlevelet bocsátott közre, amelyben információkat kért az ügyről.⁵ A Torontói Magyar Ház segítségét is kértük, 2013-ban a levéltár nagy lendülettel, angol és francia nyelvű levelekben kereste meg az örökösöket a megszerzett címeken,⁶ majd ugyanebben az évben (2013-ban) sikerült a levéltárnak egy kanadai hungarika-pályázat (NKA Ithaka) keretében helyszíni feltáró jellegű kutatási projektet megvalósítania 2014. szeptember 27. és október 27. között (Victoria, Vancouver, Toronto, Ottawa, Montreal, Kingston, Toronto, Hamilton, Ancaster). Az elsődleges feladat a fenti helyszíneken a magyar kulturális központokkal (Magyar Házakkal), egyesületekkel, egyházakkal való kapcsolatfelvétel volt, a későbbiekben végezhető szisztematikus iratmentés előkészítése, a magánirat-hagyatékok feltárása, valamint a kanadai levéltárak magyar vonatkozású anyagairól történő információszerezés. Természetesen, ahol az ottlét ideje alatt iratmentési igény merült fel, vagy reálisan megközelíthető távolságban kapcsolatteremtésre nyílt lehetőség magyar szervezetekkel, ott ugyancsak megkíséreltük a feltáró, mentő, kapcsolatteremtő munkát.⁷ Kovács Eleonóra kitartó próbálkozásainak eredményeképpen sikerült Henry Mullerrel Hamiltonban személyesen találkozni. A tulajdonos ugyan nem volt elzárkózó, de semmiféle elköteleződést nem mutatott az iratok eladásával kapcsolatban. Végül Kovácsnak sikerült elérnie, hogy Henry Muller 2014-ben küldjön az oklevelekről egy jegyzéket, és néhány darabról fotót is. Az oklevelek azonosítása és becslése után több vételi ajánlatot is tett a levéltár, de erre nem kaptunk választ 2015-ben sem, a tulajdonos valószínűleg ekkor még nem akarta eladni az iratokat.⁸

Az ügyben váratlan előrelépés történt, amikor 2016 végén Kovács Eleonórát megkereste egy magyarországi közvetítő, Henry Muller ismerőse, aki felajánlotta segítségét az ügyben: tájékoztatása szerint Henry Muller 100 000 kanadai dollár (CAD) körüli összegért adná el az okleveleket. Miután alapos értékbecslést készítettünk, 22 000 CAD értékben (akkori értékben kb. 5 M Ft) tettünk vételi ajánlatot. A Nemzeti Kulturális Alap pályázatán elnyertük az 5 M Ft-ot az iratvásárlásra, amit a tulajdonos halála (2017. február 28.) miatt a fia, David Muller végül nem fogadott el. Az alku során ezt követően sikerült 8 millió forintos vételárban megállapodni, amibe a család végül beleegyezett. Lépéseket tettünk a hiányzó összeg előteremtésére, a hazaszállítást előzetes megbeszélések alapján a Mikes Kelemen Program segítségével próbáltuk

2 Portrait of the Muller family in Hlohovec, Czechoslovakia just prior to their departure for Canada. United States Holocaust Memorial Museum. <https://collections.ushmm.org/search/catalog/pa1079227>.

3 A család történetének unokájuk, David Muller külön honlapot szentelt: <https://trajectorybydavidmuller.com/>.

4 Ld. az 1. jegyzetben hivatkozott ügyiratot.

5 „I am writing on behalf of an archivist from the Hungarian National Archives who visited the City of Toronto Archives. She is looking for the family of a Magda Muller, of Niagara Falls and later of Dundas. Mrs. Muller had some medieval Hungarian documents (1349–1621) that she was interested in donating to the archives. They corresponded, but lost touch. If anyone knows the Muller family or has been offered medieval Hungarian documents recently, I would be grateful if you would contact me, and I can put the archivist in touch with you. Thank you! Manda Vranic. Archivist.” (November 17, 2010 2:49 PM; Subject: Hungarian archivist looking for Niagara Falls/Dundas contact.) MNL OL, 03/40-1/2013 iktatószám.

6 MNL OL, 03/54-1/2014 iktatószám.

7 Beszámoló az MNL OL NKA Ithaka pályázata segítségével megvalósított kanadai hungarika kutatásról. https://mnl.gov.hu/kozadat/tevekenyseg-mukodes/palyazati_beszamolok/ithaka_program_2014.html.

8 MNL Központi Irattár, 03/54/2014.

megoldani a kanadai főkonzulátus segítségével. A főkonzulátus közreműködését abban kértük, hogy a tulajdonos letétbe helyezhesse ott az okleveleket. Ezt követően történt volna meg a vételár átutalása az eladó részére. Az adásvételi szerződést, illetve az ideiglenes letéti szerződést a levéltár intézte. Más módon nem láttunk esélyt arra, hogy meg tudjuk szerezni az értékes okleveleket. A főkonzulátus közreműködését a tulajdonos is elfogadta, a szándéknyilatkozatot David Muller aláírta. Közben kiderült, hogy a levéltár nem tudja előteremteni a hiányzó 3 M Ft-ot, és csak 5 M Ft-ot tud fizetni az oklevelekért. Erről a tulajdonost tájékoztattuk,⁹ aki elfogadta a vételár csökkenését.¹⁰ Ezt követően azonban mégis meggondolta magát, és többet nem válaszolt a leveleinkre, az addigi közvetítőtől tudtuk meg 2018 elején, hogy az iratokat a tulajdonos másnak adta el. A pályázati pénzt vissza kellett fizetni, a kanadai iratokról pedig többet nem hallottunk. Az ügy lezárásaként egy levelet kaptunk David Mullertől, amelyben sajnálatát fejezte ki a meghíúsult oklevél-adásvétel miatt, és figyelmünkbe ajánlott egy Karl Theodor von Piloty által egy erdői Pálffy-ról festett képet.¹¹

Évekkel később, 2024-ben szereztünk tudomást arról, hogy egy magyarországi gyűjtő kilenc középkori és két újkori iratot kínál megvételre a Czobor család levéltárából. Mivel az évszámok a fenti oklevelekével pontosan megegyeztek, és a Czobor-proveniencia csak a levéltár szakvéleményéből származhatott, tudtuk, hogy ez a hányattatott sorsú kanadai gyűjtemény lesz. Mivel a levéltárnak később sem volt és ma sincs több forrása iratvásárlásra, mint a 2010-es években, az ilyen gyűjteményeket csak külső forrásból való támogatással lehet megszerezni.

Szerencsére, és többek között éppen a fenti ügy tanulságait is levonva, ekkorra már létrejött az Iratmentő Alapítvány (<https://iratmentoalapitvany.hu/>), amelyet „a magyar történelem lappangó emlékeinek megmentéséért” hívtak életre.

Az irategyüttest az alapítvány 2025-ben megvásárolta az új tulajdonostól jelentősen nagyobb összegért, mint a 2017-es

9 „As it has since then definitely been made certain, the National Archives of Hungary cannot procure the missing 3.000.000 HUF from external resources either. Therefore may I ask you to confirm once again that you accept the available 5.000.000 HUF as full price for your collection, in order to avoid further misunderstandings? In case of a positive answer I will check all the practical information regarding payment and will inform you promptly about the details.” (Friday, September 15, 2017 at 8:03 AM) MNL OL, 03/132-1/2017 iktatószám.

10 „We accept your offer of 5.000.000 HUF, on the understanding that you will remit the funds in full forthwith and then we will deliver to the Hungarian Embassy at 3910 Shoemaker Street NW in Washington.” (2017.09.15. 15:24) MNL OL, 03/132-1/2017 iktatószám.

11 „I am sorry that we were not able to come to an agreement with regard to the Pálffy charters. However, I do feel that the Paloty painting would be a great fit for the Archivum, especially now that you are moving into your new building. Please have a look at the attached photos and document and please let me know your thoughts on whether you might be interested in considering moving forward on this.... Sometime in the 1930's, according to family lore, my grandfather acquired a Karl Theodor Von Paloty painting from a recently-impooverished local nobleman, whom I believe (thanks to some recent internet research) was Count Fidél Pálffy ab Erdöd (all citations are below). [Note: “ab Erdöd” is also known as “von Erdöd,” “de Erdöd,” “of Erdöd” and “Erdödi”]. The name on the oil painting is Pálffy ab Erdöd - Ioannes E Comitibus.” (2018. 03. 02.) MNL OL, 03/181-1/2018 iktatószám.

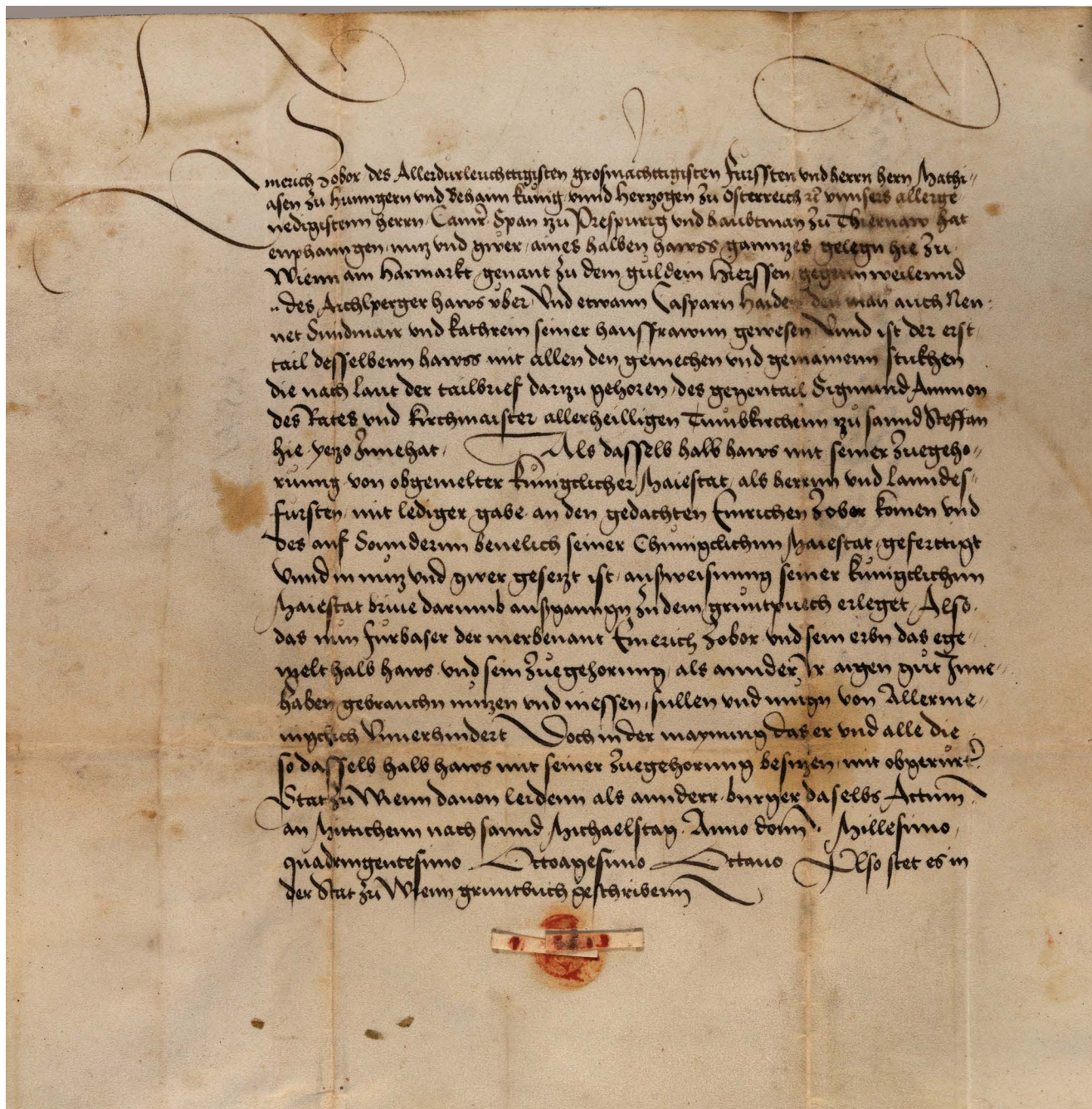
kialkudott vételár volt. Ha 2017-ben sikerül a hiányzó 3 M Ft-ot előteremteni valahonnan, bizonyosan nem lép vissza az eladó az adásvételtől. De nemcsak ezért tanulságos a fenti történet, hanem azért is, mert

1. rámutat arra, hogy az emigrációba kényszerített egykori magyar vagy utódállamokbeli állampolgárok számos értékes iratot menekítettek a tengerentúlra, amit ők maguk még szívesen őriztek, de utódaiknak már nem jelent olyan értéket, amely megőrzésre érdemes. Ezek az iratok elkallódhatnak, ha nem ismerik fel történelmi jelentőségüket.
2. a közgyűjtemények az elmúlt évtizedekben nem mindig tettek meg minden tőlük telhetőt azért, hogy az ilyen és ehhez hasonló iratokat megszerezzék, talán, mert nem ismerték fel jelentőségüket. Ha még 2000-ben sikerült volna Magda Mullerrel kapcsolatba lépni, lehet, hogy az iratok kevésbé kalandos úton kerülnek haza.
3. A levéltárban mindig volt valaki, aki a szövevényes történet során az ügyet továbblendítette. Amikor 2015-ben már majdnem irattárba került az akta, egy új kolléga tett még néhány kísérletet. Soha nem szabad feladni. Az, hogy a gyűjtemény bekerült az Országos Levéltárba, több egymást követő lelkes munkatárs-generáció összehangolt tevékenységének eredménye.
4. Az iratvásárlásokra rendelkezésre álló anyagi források szűkössége nagyon nehezíti, olykor meg is hiúsíthatja egy-egy értékes irategyüttes levéltárba kerülését. Történelmi jelentőségű dokumentumok közgyűjteménybe kerüléséhez nem szabad sajnálni az anyagi forrásokat, feltéve, ha reális az eladói ár.

Az Iratmentő Alapítvány a magántulajdonban felbukkant, tizenegy darabos, kilenc középkori és két újkori oklevelet tartalmazó Czobor-oklevélegyüttesből végül tízet tudott megvásárolni – ezeket a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának ajándékozta. Ezeket felül a levéltár rendelkezésére bocsátotta a tizenegyedik irat (Czobor Imre 1488. október 1-én kibocsátott német nyelvű oklevele: a lenti listában a 8. szám alatt) digitális képeit is. A középkori iratok az Országos Levéltár Diplomatikai Levéltárába (HU-MNL-OL-Q 500) kerültek a DL 109014–DL 109021. számokra, II. Ferdinánd 1619. augusztus 12-i oklevelét és gimesi Forgách Zsigmond nádor 1621. június 10-i adománylevelét pedig a Családi fondtörédek Czobor családnak létrehozott sorozatában (HU-MNL-OL-P 2257-766.) helyeztük el. A német nyelvű oklevél digitális képeit a Védett és bemutatott iratok biztonsági másolatai között (HU-MNL-OL-X 10815) vettük állományba.

Az oklevelek listája az Országos Levéltárban kapott jelzettekkel (részletes leírásukat lásd a Függelékben!):

1. 1349.12.07. – Váradelőhegyi konvent – HU-MNL-OL-DL 109014.
2. 1381.12.30. – Váci káptalan – HU-MNL-OL-DL 109015.
3. 1422.03.21. – Bácsi káptalan – HU-MNL-OL-DL 109016.
4. 1444.09.10. – Fehérvári káptalan – HU-MNL-OL-DL 109017.

1. kép – Czobor Imre 1488. október 1-i kiadványa (HU-MNL-OL-X 10815-DF 296694.)

5. 1450.12.28. – Bácsi káptalan – HU-MNL-OL-DL 109018.
6. 1465.01.05. – Budai káptalan – HU-MNL-OL-DL 109019.
7. 1467.09.26 – Budai káptalan – HU-MNL-OL-DL 109020.
8. 1488.10.01. – Czobor Imre – HU-MNL-OL-X 10815-75.-DF 296694 [Diplomatikai Fényképgyűjtemény] (1. kép).
9. 1505.10.09. – II. Ulászló király – HU-MNL-OL-DL 109021.

10. 1619.08.12. – II. Ferdinánd király – HU-MNL-OL-P 2257-766.-1.-1.
11. 1621.06.10. – Gimesi Forgách Zsigmond nádor – HU-MNL-OL-P 2257-766.-1.-2.

Az Országos Levéltár 2015-ben megfogalmazott szakvéleménye szerint az oklevélegyűttes alighanem minden darabja azonos provenienciájú, a Czobor család iratanyagának részét képezte, és feltehetően a Pálffy családtól kerültek a 20. század első harmadában új tulajdonosukhoz.¹² Adódik a kér-

¹² Vonatkozó ügyirat: MNL OL, 03/40-1/2013 iktatószám.

dés, hogy ezek az oklevelek hogyan kerülhettek ki annak idején a Czobor-levéltárból, és milyen úton-módon köthettek ki az 1920-as évek végén a galgóci régiségpiacon, ahol előző tulajdonosuk hozzájuk jutott.

A czoborszentmihályi Czobor család levéltárának sorsa

„A család eredete, mely a XIV. század közepeig felvihető, Bodrogh vármegyében vesz homályba” – írja a czoborszentmihályi Czobor család eredetéről Nagy Imre, a 19. század nagy hatású genealógusa.¹³ A családot I. Mátyás király 1458-ban címeradományban részesítette, virágkorát pedig a 16–17. században élte: 1588-ban Czobor Pál bárói,¹⁴ 1652-ben Czobor Bálint grófi rangot kapott.¹⁵ A főnemesi család a 18. század végén halt ki. Utolsó férfitagja a családi vagyont eltékozló, élete végére szegénységre jutó Czobor József volt (†1785). „Szertelen pompákra pazarlá el szép uradalmait s vénségére teljesen kimerült; halála után pedig hidegen temette el emlékezetét a maradék” – fogalmazta meg róla lesújtó véleményét a már említett Nagy Iván.¹⁶

Az adósságokkal küzdő József, aki az 1760-as években már nagyüzemben idegenítette el a birtokait,¹⁷ a családi levéltár iratainak egy részét is pénzzé tette (elzálogosította). A szét-szóródóban lévő levéltárra 1769-ben a Czobor-birtokok fő várományosa, a kincstár is felfigyelt, és megvásárlásához elnyerte Mária Terézia támogatását. Az 1770-es években folyamatosan a Magyar Kamara napirendjén volt a Józsefnél lévő levéltárrész megszerzése, illetve az ide-oda elzálogosított iratok visszaváltása inkább kevesebb, mint több sikerrel.¹⁸ A Kamara végül az addigra már messze nem teljes Czobor-levéltár egy részéhez még József halála előtt,¹⁹ másik részéhez csak a halála után jutott hozzá.

Ennek az iratanyagnak az újkori része ma a Magyar Kamara archívumának két fondjában, az E 148 (Neo-regestrata acta) és a családi és személyi fondok között az E 171 (Archivum familiae Czobor) törzsszámok alatt található. Az E 171-ben főként a holicsei és a sasvári uradalmakat illető gazdasági vonatkozású iratok vannak (1534–1771 évkörrel, összesen 11,51 iratfolyóméter terjedelemben), míg a Neo-regestrata

actába az E 171-ből kiemelt jogbiztosító iratok kerültek át,²⁰ koncentráltan a 1614–1644. fasciculusokba. Innen emelték ki a Mohács előtti Czobor-okleveleket a Diplomatikai Levéltárba (régi törzsszám: Q 311).

Az Országos Levéltárban a kincstári levéltárakon kívül természetesen egy sor családi levéltárban is található a Czoborokkal kapcsolatos iratanyag, köztük a Zichy család zselői levéltárában (P 707), az idegen családok iratai között: „Fasciculus 215 et C. continens Acta Familiae Czobor” – olvasható az Élesköre vonatkozó, illetve kezesleveleket tartalmazó iratok régi palliumán.²¹ Az Esterházy család hercegi ágának levéltárán belül a P 183 jelzetű fond ugyancsak a Czobor-család – felvidéki birtokjogi – iratainak gyűjtőhelye.²² Ezekon kívül még sok kisebb, a Czoborok és más birtokos családok rokoni, peres és egyéb kapcsolatairól tanúskodó irategyüttes található az Országos Levéltár családi fondjai között.²³ Ezek azonban nem feltétlenül a Czobor család levéltárából kerültek oda, hanem sokszor attól függetlenül keletkeztek.

A család levéltárának egyes részeit külföldi közgyűjtemények őrzik, kiemelten a Szlovák Nemzeti Levéltár (Slovenský národný archív – SK-SNA).²⁴ A Habsburg család iratai között a bécsi császári birtokok igazgatóságának levéltárában (Rod Habsburg – Riaditeľstvo cisárskych súkromných majetkov vo Viedni, Czoboriana) őrzött, a Mária Terézia és Lotharingiai Ferenc által 1736-ban megvásárolt holicsei és sasvári uradalma-

20 Uo. 88–90.

21 HU-MNL-OL-P 707-XXIII.-215etC [Zichy család zselői levéltára]. Eredeti évkör: 1421–1766. Az anyagból kiemelt 26 db középkori oklevelet a DL-ben lásd a Q 206 régi törzsszám alatt. Vö. *Bakács István*: A Zichy család levéltára. Repertórium. (Levéltári leltárak 22.) Bp. 1963. 69.

22 HU-MNL-OL-P 183. Évkör: 1527–1793. 0,60 iratfolyóméter. A kiemelt középkori oklevelek a Q 382 régi törzsszám alatt nyertek elhelyezést a DL-ben. Vö. *Kállay István*: Az Esterházy család hercegi ágának levéltára. Repertórium. (Levéltári leltárak 66.) Bp. 1978. 241., illetve *Kosáry Domokos*: Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába I. Bp. 1970. 647–648.

23 HU-MNL-OL-P 11 [Balassa család levéltára, A Balassa család által lajstromozott iratok], a Series II. és XIII. iratai között; HU-MNL-OL-P 47-58. [Benyovszky család]; HU-MNL-OL-P 72-(160-162.) és 177. [Csáky család levéltára, Csáky család, Kassai levéltár]; HU-MNL-OL-P 108-10.-A [Esterházy család hercegi ágának levéltára, Esterházy család hercegi ága, Repertórium], HU-MNL-OL-P 108-23.-C, HU-MNL-OL-P 108-24., HU-MNL-OL-P 108-29.-F, HU-MNL-OL-P 108-31., HU-MNL-OL-P 108-47.-C; HU-MNL-OL-P 197-3. [Esterházy család tatai levéltára, Esterházy család tatai ága, Familiaria], HU-MNL-OL-P 197-47.; HU-MNL-OL-P 199-III. [Esterházy család tatai levéltára, Esterházy család tatai ága, Dominium Sempte]; HU-MNL-OL-P 393-A-1.-C-34. [Károlyi család nemzetségi levéltára, Károlyi család, Pénzügyi vonatkozású iratok]; HU-MNL-OL-P 507-1.-I.-156. [Nádasdy család nádasdladányi levéltára], HU-MNL-OL-P 507-2.-I.-(6-7.), HU-MNL-OL-P 507-2.-16.-b; HU-MNL-OL-P 535 [Patay család]; HU-MNL-OL-P 537-3. [Perényi család levéltára, A család egyetemét illető iratok]; HU-MNL-OL-P 1289-I.-2.-84. [Esterházy család zólyomi ágának levéltára, Esterházy család zólyomi ág]; HU-MNL-OL-P 1511-18. [Károlyi család nemzetségi levéltára, Idegen családok iratai]; HU-MNL-OL-P 1960-16. [A bethleni Bethlen család bethleni levéltára, Rokon és idegen családok]; HU-MNL-OL-P 1971-3. [Perényi család levéltára, Rokon és idegen családok], nem beszélve a minden nagyobb családi missilisgyűjteményben fellelhető, Czobor családtagok által írt levelekről.

24 Štátny slovenský ústredný archív v Bratislave. Sprievodca po archívnych fondoch. I. Oddelenie Feudalizmu. Spracovali František Sedlák – Juraj Žudel – František Palko. Bratislava 1964. 89–174. Vö. *Kosáry D.*: Bevezetés i. m. 648.

13 *Nagy Iván*: Magyarország családai. Czímerekkel és nemzékrendi táblákkal III. Pest 1858. 205. A Czobor család történetének rövid összefoglalását újabban lásd: *Körmendi Tamás*: I. Mátyás magyar király címeradományozó oklevele szentmihályi Czobor Mihály Bodrogh vármegyei nemes részére. In: *A Hunyadiak címerlevelei 1447–1489*. Szerk. Avar Anton. Bp. 2018. 52–53.

14 HU-MNL-OL-E 148-a-1614.-44. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magyar Kamara archívuma, Neo-regestrata acta].

15 HU-MNL-OL-A 35-1652-No. 380. [Magyar Királyi Kancellária regisztratúrája, Conceptus expeditionum].

16 *Nagy I.*: Magyarország családai i. m. 210. Idézi: *Dudás Gyula*: A Czobor család és birtokviszonyai Bács-Bodrogh megyében. Turul 12. (1894) 34.

17 *Maksay Ferenc*: A Magyar Kamara Archívuma. (Magyar Országos Levéltár kiadványai I. Levéltári leltárak 8.) Bp. 1992. 89.

18 A Czobor-levéltár bekerülésére a Magyar Kamara archívumába részletesebben lásd *Herzog József*: A magyar kamarai levéltár története III. A levéltár kialakulása. Levéltári Közlemények 9. (1931) 262–265., 269.

19 1771-ben megszerzett 72 cistányi anyagot és a Czobor József által készített lajstromokat, 1773-ban pedig a királyi jogügyszegesség gazdagodott 16 cistányi Czobor-iratanyaggal. *Maksay F.*: A Magyar Kamara i. m. 89.

kat érintő iratokat (évkörük: 1393–1724) 1748-ban Czobor József adta át a családi levéltárból a bécsi birtokigazgatóságának.²⁵ Az átadott irategyüttes középkori okleveleket is tartalmazott.²⁶ Kosáry Domokos említi még a pozsonyi káptalan hiteleshelyi levéltárának (Slovenský národný archív, Hodnoverné miesto Bratislavská kapitula) „10. fasciculusát” (valójában: capsa) mint a Czobor és Bakics családok iratainak őrzőhelyét. A capsa a levéltári repertórium szerint birtokjogi iratokat (is) tartalmaz, például a holicsei és saskői uradalmak felosztását a Czobor és Bakics családok között (évkör: 1298–1739).²⁷

A Czobor-levéltár másik jelentős, főleg birtokjogi iratokat tartalmazó tömbje Czobor József halála után a Pálffy család levéltárába került, és a család bazini ágának levéltárrészébe sorolták be (Slovenský národný archív, Pezinská vetva Pálffyovského rodu, Czoborovský archív [Acta Czoboriana]). A Czobor-iratokat részben a VI. (a Pálffyok pereit idegenekkel), részben a XXVII. főosztályba (Miscellanea) osztották be. Még a Pálffy-levéltár Pozsonyba kerülése előtt, 1944 márciusában Fügedi Erik, az Országos Levéltárhoz szolgáltatásra beosztott középiskolai tanár a család vöröskői levéltárában járt, és az ott tapasztaltakról feljegyzést írt (2. kép).²⁸ Eszerint eddigre a család senioratusi (központi) levéltárát, valamint a vöröskői, bazini és stomfai uradalmi levéltárakat is a vöröskői várba (ma Červený Kameň, Szlovákia) hordták össze. Fügedi a helyszínen mikrofilmezett is: felvette a senioratusi levéltár középkori okleveleinek²⁹ egy részét, és felvételeket készített egy, a mikrofilmtékercs jegyzékében „XXVII.” és No., illetve egy „VI.” és No. jelzettel ellátott középkori irategyüttesről (sajnos csak az oklevelek rectójáról), amit ő a senioratusi levéltár rendezetlen részeként azonosított. „A senioratusi lt-nak van egy hatalmas ládára való teljesen rendezetlen anyag[a]. Az iratanyag vegyes, átnézésekor 162 darab középkori oklevelet kiemeltem és csomókba kötve elhelyeztem” – írja a Pálffy család Vöröskőn őrzött levéltáraitól készített jelentésében.

A fentebb már említett, a levéltár XXVII. és VI. főosztályaira utaló jelzetek egyértelműen arra mutatnak, hogy a felvételek valójában a bazini levéltár Czobor-iratairól készültek. Az ezekről a felvételekről készült fényképnagyításokat azonban Fügedi információi alapján – a senioratusi levéltár anyagáról Fügedi által készítettetekkel együtt – az Országos Levéltár Diplomatai Fényképgyűjteményének U 505 törzsszáma alatt (mikrofilm: X 968) vették állományba, a család központi/

senioratusi levéltárának dedikált állagban.³⁰ A bazini levéltár Acta Czoboriana-jának okleveleiről készült fényképnagyítások másik részét később az U 626-os törzsszámon (mikrofilm: X 7795) helyezték el.³¹

Pálffy János (1829–1908) halála után ezek a Czobor-iratok hasonló sorsra jutottak, mint a bazini Pálffy-levéltár sok más irata – egy részük kikerült a piacra. Néhányat – 23 darabot – 1935–1943 között a Pozsonyi Városi Levéltár (Archív mesta Bratislavy) vett meg, ezeket később átadták a Szlovák Nemzeti Levéltárnak (pontosabban még elődjének, a Mezőgazdasági Levéltárnak).³²

Ezekon kívül a Pálffy család Vöröskőn őrzött levéltárának egy töredéke³³ még 1944-ben kiszakadt innen és Felső-Ausztriába került, majd a család 1991-ben letétként az Osztrák Állami Levéltárban helyezte el. A bécsi levéltárrészben található a Pálffy család központi levéltárának (Senioratus) egy része, iratok a jókői és szomolányi uradalmi levéltárakból, a Daun család töredékes iratanyaga és 169 darab középkori oklevél (Pálffy-Daun Urkunden).³⁴ Az utóbbiak jelentős része a Czobor-család levéltárából való, és szinte darabra megegyezik a Fügedi által 1944-ben Vöröskőn felvételezett iratokkal. Az elmúlt években a bécsi magyar levéltári delegátusok közreműködésével az Országos Levéltár hozzájutott a Pálffy-Daun lelté középkori okleveleinek digitális felvételeihez.³⁵

A Czobor-levéltár rendezési rendszere

Habár a Czobor-levéltár eredeti elenchusai nem maradtak fent, a levéltár struktúrája rekonstruálható. Az eredeti Czobor-archívum 130 folyamatos számozású fasciculusra tagolódott a 18. század közepe táján történt rendezéskor,³⁶ és körülbelül 2506 numerust tartalmazott. Az eredeti rendezés során az iratokat a megyék betűrendjében számozott fasciculusokba osztották, amelyek az adott megyén belül időrendben sorakoztak, majd folyószámozással látták el. Az iratokra kezdetben csak a fasciculus és a megyét vezették rá, majd a 18. század második felében a többi jelzetelemet is (annus, numerus).³⁷ Számos Czobor-oklevél hátoldalán olvasható a „Revisum per me Josephum Czobor de Czoborszentmihály. Pestini 1. Octobris 1769” feljegyzés, vagy ennek valamilyen változata, ami Czobor József lajstromoztatására utal (3. kép):

25 Sprievodca i. m. 247.

26 A középkori iratok online kutathatók: <https://www.monasterium.net/mom/SK-SNA/4223-Rod-Habsburg-riaditelstvo-cisarskych-sukromnych-majetkov-vo-Viedni-Czoboriana/fond>.

27 A capsa ezenkívül az 1630. évi magyar országgyűléssel kapcsolatos iratokat tartalmaz (Majetkovoprávne, medziiným rozdelenie panstiev Holič a Šaštín medzi rodóm Czobor a Bakics, 1298–1739. Uhorský snem v roku 1630 – stažnosti žúp a i.). Sprievodca i. m. 351.

28 Fügedi beszámolóját lásd: HU-MNL-OL-X 1270 [Filmtári segédletek (filmjegyzékek)], a mikrofilmtár kutatótermi, kötetekbe kötött jegyzékei (az ún. „zöld könyvek”), 23. kötet. 267. Fügedi Erik szlovákiai kutatásaira lásd még a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumhoz tett 1944. évi felterjesztését: HU-MNL-OL-Y 7-a-1949-161. (573/1944. ikt. sz.) [Magyar Nemzeti Levéltár levéltára, Magyar Országos Levéltár, Általános iratok 1945–2011].

29 Jelzetstruktúrájuk: Armarium (I.–IX.), ladula (arm. és lad. tárgy szerint), fasciculus (évszám szerint), numerus.

30 A konkrét DF-számok: DF 254635–254678, 254696–254748, 254766–254772.

31 DF 266080–266184, 278408–278409.

32 Sprievodca i. m. 119–120.

33 112 doboznyi iratanyag és 169 db középkori oklevél.

34 Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Sonderbestände: Nachlässe, Familien- und Herrschaftsarchive, Pálffy-Daun Familienarchiv (letét). Fazekas István: A Haus-, Hof- und Staatsarchiv magyar vonatkozású iratai. (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának kiadványai I. Levéltári leltárak 10.) Bp. 2015. 543–545.

35 A felvételeket az Österreichisches Staatsarchiv is publikálta az elektronikus levéltári portálján (<https://www.archivinformationssystem.at>). A digitális másolatok törzsszáma az Országos Levéltárban: HU-MNL-OL-X 10927 [A Pálffy-Daun család levéltárában őrzött Mohács előtti oklevelek digitális másolatai].

36 A rekonstrukciót lásd Sprievodca i. m. 120–121.

37 Sprievodca i. m. 120.

2. sz. melléklet.

Jelentés,a gr. Pálffy család vöröskői levéltárainról.

1./ A gr. Pálffy család tulajdonában lévő Vöröskő /Pozsony vm., na: Cervený Kamen, okr. Modra./ várában összesen négy levéltár nyert elhelyezést, és pedig:

a gr. Pálffy cs. senioratusi levéltára,
 " " vöröskői levéltára,
 " " bazini levéltára,
 " " stomfai levéltára.

2./ A senioratusi levéltár 1829 rendezett, segédkönyvekkel ellátott levéltár.

Elhelyezése: a vár egyik földszinti szobájában /fa ajtó, ablak./
 Felállítása: szekrényekben.

Rendezése: Armarium /I.-IX./ azokon belül ladula és fasciculus. Az armariumok és ladulák tárgya szerint, a fasciculusok évszám szerint vannak rendezve.

Segédkönyvek: a./ "Elenchus novus anno 1829 inchoatus" címen I- XII. kötetben, tárgykivonat, évszám, régi és új jelzet feltüntetésével.
 b./ Ebből készült kivonatos magyar nyelvű jegyzék.
 c./ Index nincs.

d./ Az elenchus megfelelő részének kivonata minden fasc. mellett megtalálható, ugyanolyan rendszerrel, de évszám, régi jelzet feltüntetése nélkül.

Megjegyzés: A senioratusi lt.-nak van egy hatalmas ládára való teljesen rendezetlen anyag. Az iratanyag vegyes, átnézésekor 162 drb. középkori oklevelet kiemeltem és csomókba kötve elhelyeztem.

3./ A vöröskői és bazini lt. ismertetését, melyet az azokat nagyjából rendező Málnássy Odön állított össze egy példányban mellékelem!

Elhelyezése mindkét lt.-nak a vár egyik másik földszinti szobájában /ajtó, ablak ugyancsak fából/

Felállítása, egymás mellett fapalcokon, a mennyezetig. Nehezen kezelhető.

4./ A stomfai lt. egyelőre ládákban csomagolva a vár pincéjében van elhelyezve. Hozzáférhetetlen.

5./ A senioratusi lt. rendezetlen részének rendezése és a stomfai lt. felállítása valószínűleg a nyár elején megtörténik.

Pozsony, 1944. március hó 16-án.

Fügedi Erik

267

2. kép - Fügedi Erik jelentése a Pálffy-levéltárakról

az erre felfogadott írnokok fizetésére az utolsó Czobor több mint 7000 forint kölcsönt vett fel.³⁸

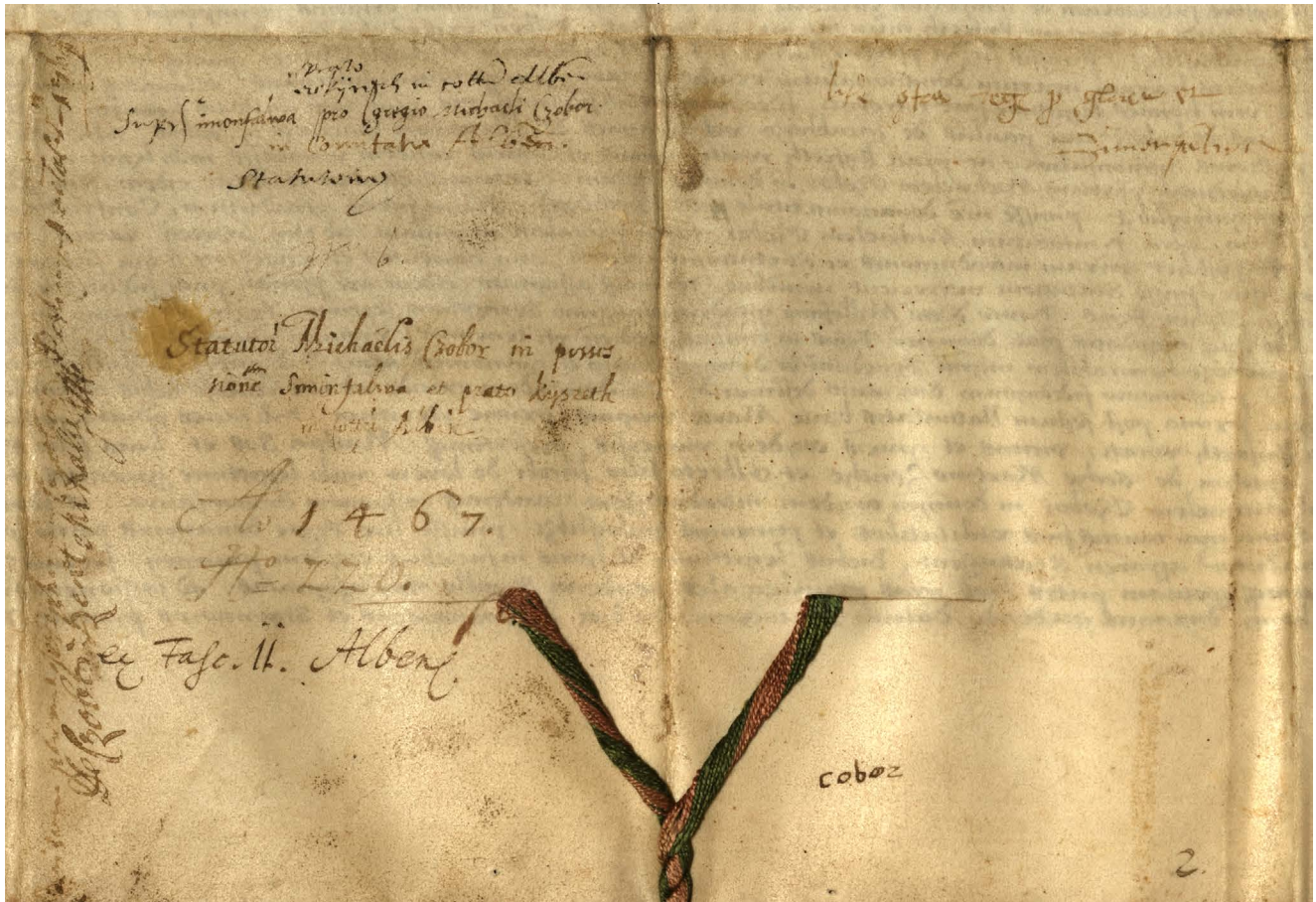
A Pálffy család bazini levéltárának rendezésekor az oda besorolt Czobor-oklevelek (új) numerusokat kaptak (No. 2877-3625.), de az új jelzetet csak a palliumokra írták rá, az iratokra nem, és eredeti rendjüket sem bontották meg. A levéltár újrendezésekor már megváltoztatták az iratok eredeti

rendjét, de az új jelzetek megint csak a palliumokra kerültek rá. Miután a Pálffy-iratok bekerültek a Szlovák Nemzeti Levéltárba, Pozsonyban visszaállították a Czobor-levéltár töredékének eredeti, Czobor-féle rendezését.³⁹ Míg a Pálffy család bazini levéltárának elenchusa⁴⁰ a 19. század első feléből

³⁹ Sprievodca i. m. 120.

⁴⁰ SK-SNA, Rod Pálfi, pezinská vetva, Elench písomností, týkajúcich sa Báčskej stolice 1247-1728.

³⁸ Herzog J.: A magyar kamarai levéltár i. m. 265.

3. kép. – A HU-MNL-OL-DL 109020. jelzetű oklevél hátlapjának részlete a Czobor-oklevelek jellemző jelzetelemeivel és Czobor József feljegyzésével

749 numerusnyit tartalmazott a Czobor-iratokból, a Szlovák Nemzeti Levéltár 1964-ben már csak 351-et tartott nyilván.⁴¹

A tizenegyből tíz irat esetében a Czobor-proveniencia biztosan helytálló, jelzeteik megfelelnek a Czobor-levéltár oklevelei jelzetstruktúrájának, illetve az eredeti darabokon Czobor József feljegyzése is szerepel. A tizenegyedik irat, gimesi Forgách Zsigmond nádor 1621. június 10-i adománylevele – amellyel Mórocz Farkas⁴² jutott a Pozsony megyei Grinád (ma Grinava, Szlovákia) nemesi curiához – minden valószínűség szerint más provenienciájú, jelzetstruktúrája eltérő (hátlapján No. 17., illetve áthúzva No. 651. jelzetek és Anno 1621. dátummegjelölés olvasható). További kutatások híján nem vehető biztosra, de legalábbis valószínűsíthető, hogy a Bazinnal (ma Pezinok, Szlovákia) közvetlenül szomszédos, 1734 óta Pálffy-birtok⁴³ Grinádra vonatkozó irat idővel a Pálffy-

fy-levéltár része lett, és később onnan került ki, illetve össze a Czobor-oklevelekkel.

A tíz, az Országos Levéltárba bekerült Czobor-iratból a Pálffy-féle Acta Czoboriana elenchusában mindössze kettő szerepel: a bácsi káptalan 1422. március 21-i (DL 109016.), illetve 1450. december 28-i (DL 109018.) kiadványai. Előbbi eredeti, Czobor-féle jelzete Anno 1422. No. 238. ex fasciculo 12. Bachiensi, utóbbié Anno 1450. No. 382. Az 1422. évi irat tartalmi kivonata a Pálffy-elenchus legelső bejegyzése (fasciculus 1. No. 238.),⁴⁴ az 1450-ben kiadott irat leírása pedig a 3. lapon olvasható (fasciculus 10. No. 382.).⁴⁵

is. Az adománylevél másolata: HU-MNL-OL-A 57-37.-(343–249). [Magyar Kancellária regisztratórája, Libri regii].

44 *Perennalis fassio Sándor, filii Petri, filii Jacobi, filii similiter Sándor de Bába Szent Peter, qua mediante Nicolao palatino filio alterius condam Nicolai de Gara, similiter Palatini portionem suam possessionariam in possessione Bába Szent Péter in comitatu Bácsiensi existente habitam pro 300. florenis jure perpetuo, et irrevocabiliter vendit in capitulo Bácsiensi.* SK-SNA, Rod Pálfi, pezinská vetva, Elench písomností, týkajúcich sa Bácskej stolice 1247–1728. fol. 1.

45 *Relatoria capituli Bácsiensis super pura Michælis et Mathiae Cabor in portionibus Susannae relictæ nec non Petri, Ladislai, Michaëlis et Nicolai filiorum, Gabriëlis litterati de Zamlin in possessionibus Cabor Szent Mihály, et Halmos, nec non duabus sylvis Zamgep et Egetherdõ in pertinentiis possessionis Janussi, comitatus de Bodrogh habitis – statutione penes statutorias*

41 Uo.

42 Családjára és személyére lásd: Ifj. Kerekes József: A beketfalvi Mórocz-család története. Az Esterházy és Széchenyi családok anyai ősei. Historia 4. (1931) 1–2. sz. 18–41. Újabbban: Frederik Federmayer: Wolfgang Mórocz z Bekeťfalvy (1575–1648). Spoločenský vzostup kariérneho úradníka v ranonovovekom Uhorsku. Theatrum historiae 9. (2011) 201–223.

43 Pálffy Miklós nádor 1734. október 11-én kapta örökös adományul III. Károly királytól a család által II. Ferdinánd ideje óta zálogként bírt szentgyörgyi és bazini uradalmakat, ezek részeként pedig Grünau (Grinád) falut

Az eredetivel azonos sorszámok, de attól eltérő fasciculus-számok alapján megállapítható az is, hogy a Pálffy-levéltárnak ebbe a részébe tett Czobor iratokat nem jelzetelték át, de átkötegették. A kutatás jelenlegi állása szerint nyitva marad a kérdés, hogy az említett elenchusban nem szereplő iratok is biztosan a Pálffy-levéltárban fennmaradt Czobor-anyagból

Nicolai de Ujlak vajvodae Transylvaniae, et bani Machoviensis, cum clausula: Dicitur nobis etc. emanatas. SK-SNA, Rod Pálfi, pezinská vetva, Elench pismomnosti, týkajúcich sa Bácskej stolice 1247–1728. fol. 3.

származnak-e? Az oklevelek együtt való mozgása és szlovákiai eredete – valamint az, hogy Mülleréknél volt a 30-as években Pálffy-kard és festmény is – erre utal, de különös, hogy az elenchusban csak kettő szerepel belőlük. Elképzelhető, hogy a Pozsonyban őrzött Pálffy-levéltár többi segédletének, különösen a VI. főosztály esetlegesen fennmaradt elenchusának vizsgálata fényt deríthet erre. Annyi bizonyos, hogy az Országos Levéltárba bekerült iratokat a nyilvántartásban a továbbiakban egymás mellett kezeljük és a kutatás számára a Középkori Gyűjtemény egészével egyetemben hozzáférhetőek lesznek.

Függelék Az oklevelek leírása és regesztái

1. A váradelőhegyi konvent oklevele

1349.12.07. (in octavis festi beati Andree apostoli)

A váradelőhegyi konvent előtt megjelent László mester fia András mester székelyispán a fiával, György mesterrel egyrészt, másrészt Gyouzeg-i Dorog fia Péter fia Joachim mester, és Joachim a következő bevallást tette: a Gyarmath-i Miklós fia János mester (aki Joachim feleségének a frater-e) lánya: Ilona (András fia György felesége) iránti rokoni szeretetből Magasabran nevű szerzett birtokát (Szolnok megye) a Berekyou folyó mellett, Molnuspetri és Fonchuka birtokok szomszédságában neki adományozza azzal a feltétellel, hogy Ilona örökös nélküli halála esetén a birtok maradjon György.

HU-MNL-OL-DL 109014.

Eredeti, hártyán (60 cm × 7,8 cm), piros selyemsodrton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1349. No. 2366. jelzet és Czobor József feljegyzése – Revisum per me Josephum Czobor. Pestini, 1. Octobris 1769.* – olvasható.

2. A váci káptalan oklevele

1381.12.30. (feria secunda proxima post festum nativitatis Domini)

A váci káptalan előtt megjelent néhai Kónya fia Frank székelyispán, és a következő bevallást tette: Miklós császári prépost, királyi titkos kancellár, illetve frater-e, Aracha-i János fia Ágoston őt a Veszprém megyei, Pata-val szomszédos Hodus birtok (ami királyi adomány címén illeti Miklós prépostot és Ágostont, és visszaiktatása ellentmondás nélkül történt), illetve bizonyos ház leégetése miatt (amit Miklós prépost és Ágoston épített a birtokon, és felgyújtásával a prépost és Ágoston őket és jobbágyaikat vádolta) perbe vonta, ahol 50 nemes eskütárral leteendő esküre ítélték. Frank megfontolva, hogy neki Hodus birtokhoz semmilyen joga nincs, az esküt nem tette le, ennél fogva hatalmaskodásban kellene őt

elmarasztalni, rokonai tanácsára fogott bírák (Zámbó Miklós királyi kincstartó, Lukács egykori országbírói ítélőmester) közreműködésével megegyeztek: lemondott Hodus birtokra való igényéről, Miklós prépost és Ágoston akaratából beleegyezett a káptalan előtt, hogy ha az ő Pata birtoka felől ezek be akarják járni Hodus határait, ezt nekik és örökösöknek ellentmondás nélkül lehetővé teszi.

HU-MNL-OL-DL 109015.

Eredeti, hártyán (26,7 cm × 21,3 cm), piros selyemsodrton függő pecsétje elveszett. Hátlapján az *Anno 1381. No. 1999. jelzet és Czobor József feljegyzése – Revisum per me Josephum Czobor. Pestini, 1. Octobris 1769.* – olvasható.

3. A bácsi káptalan oklevele

1422.03.21. (in festo beati Benedicti abbatis)

A bácsi káptalan előtt Babazenthpeter-i Sándor fia Jakab fia Péter fia Sándor (fiai, Mihály és Gergely, illetve lánya, Margit nevében is) a következő bevallást tette: mivel a néhai Garai Miklós nádor fia, Miklós nádor, aki őt korábban is mindig segítséggel, tanáccsal és szívességgel támogatta, most 300 forintot adott neki, ennek fejében az őt és gyermekeit illető, Bács megyei Babazenthpeter-i birtokrész (amelyik birtokrész korábban nagyrészt Futag-i Miklós deák, Miklós nádor várnagya kezén volt zálogjogon) Miklós nádornak és örökösökének adományozza szavatosság vállalásával.

HU-MNL-OL-DL 109016.

Eredeti, hártyán (39 cm × 17 cm), piros-lila selyemsodrton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1422. No. 238. Ex Fasc. 12. Bachiensis jelzet és Czobor József feljegyzése – Revisum per me Josephum Czobor Pestini, A. 1769.* – olvasható. 18. századi másolatai: DL 11190 (NRA, fasc. 1709. No. 6.), DF 266095 (Slovenský národný archív, Pezinská vetva pálfyovského rodu, Czoborovský archív [Acta Czoboriana] No. 238.)

4. A fehérvári káptalan oklevele

1444.09.10. (feria quinta prox. ante festum beatorum Prothii et Jacinti martirum)

A fehérvári káptalan előtt megjelent Klára asszony, a néhai Bathyan-i Albert özvegye fiaival, Andrással és Péterrel, valamint a néhai Bathyan-i László fia János egyrésztől, másrésztől Mátyás dékán, Ferenc succentor, Bertalan és Pál kóruspapok, a maguk és a fehérvári egyház konventje nevében, közjegyzői ügyvédvalló levéllel, és a következő bevallást tették: mivel a kóruspapok Klára asszonyt, Andrást, Pétert és Jánost perbe vonták a Somogy megyei Zamard birtokuk bérleti díja (évi 50 aranyforint) fizetésének több évig történő elmulasztása miatt a falon belüli Szent Péter-egyház papja, Egyed, és a falon kívüli Szentlélek-egyház ispotályának rektora, Lőrinc előtt, akik Julián presbiter bíboros (Sancte Sabine), magyar- és lengyelországi, illetve dalmáciai és horvátországi pápai legátus kiküldött bírói, végül fogott bírák közvetítésével akképp egyeztek meg, hogy a nemesek Szent Gál hitvalló nyolcadik napján 62 forintot fizessenek a kóruspapoknak a káptalan előtt. Ennek fejében a karpapok elengedik tartozásaikat. Ha a kijelölt időpontban a nemesek nem fizetnek, a 62 forint kétszeresében marasztalják el őket, ráadásul vissza kell adniuk Zamard-ot is. A kóruspapok Gál ünnepétől 6 évre bérbe adják Zamard-ot a nemeseknek úgy, hogy minden évben Gál napjakor 36 forintot kell fizetniük ennek fejében a káptalan előtt. Ha a nemesek nem fizetnek, az összeg kétszeresében marasztalják el őket, és vissza kell adniuk a birtokot. A korábbi bérlettel kapcsolatos okleveleket érvénytelenítik, kivéve László és Albert apja, a néhai Bathyan-i Kis György végrendeletét, amivel Zamard-ot László, Albert és anyjuk, Katalin belejegyezésével a karpapokra hagyta. Ha a nemesek a jövőben a végrendeletben meghatározott bármelyik határnapot elmulasztanak, és nem fizetnének 25 forintot a karpapoknak, a dupláját kell fizetniük, és vissza kell adniuk a birtokot.

HU-MNL-OL-DL 109017.

Eredeti, hártyán (57 cm × 18,5 cm), piros-természetes színű-zöld selyemsodrton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1444. No. 1611.* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor. Pestini, 1. Octobris 1769.* – olvasható.

5. A bácsi káptalan oklevele

1450.12.28. (sedecimo die diei intr. et stat.)

A bácsi káptalan megkapta Újlaki Miklós erdélyi vajda és macsói bán 1450. december 12-i (sabbato[sic!] prox. ante festum beate Lucie virginis) oklevelét, amit átír:

Újlaki Miklós erdélyi vajda és macsói bán parancsa a bácsi káptalannak. Czoborzenthmichal-i Czobor Mihály és Mátyás nevében előadták a királynak, hogy a néhai Zamlyen-i Gábor deák özvegye, Zsuzsanna, és fiai, László, Mihály és Miklós Czoborzenthmichal és Halmos birtokai felét, továbbá a Janosy birtokon lévő két erdőt, Zargyep és Egetherdeu nevéket (mind Bodrog megyében), amik őket örökség és cseréjükön illetik, szeretnék birtokba venni. Ennek érdekében a

király megparancsolja a bácsi káptalannak, hogy küldjék ki tanúságukat az iktatáshoz (kijelölt királyi emberek: Chama Balázs, Thordas László, Zaka-i Benedek, Regh-i Mátyás, Kakath-i Pál, Zenthmiclos-i Chukath Barnabás és Jakab).

A káptalan a vajda parancsának megfelelően Zenthmiclos-i Barnabás királyi emberrel kiküldte tanúságát, Zalankemen-i Lőrinc mester kanonoktársukat, akik visszatérve egybehangozóan jelentették, hogy december 13-án (in festo beate Lucie virginis) kiszálltak a birtokokra és az erdőbe, ahol a szomszédosok és határosok jelenlétében (Reg-i Imre és István, az ugyanonnan való Imre fia Albert, Chukath Jakab, Zenthmiclos-i Demeter és Imre, Thamasfalua-i Gergely) azokat Mihálynak és Mátyásnak ellentmondás nélkül iktatták.

HU-MNL-OL-DL 109018.

Eredeti, hártyán (33 cm × 18,2 cm), sötétkék selyemsodrton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1450. No. 382.* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor de Czoborszenthmihaly. Pestini 1. Octobris 1769.* – olvasható. 18. századi másolata: DF 266114 (Slovenský národný archív, Pezinská vetva páľffyovského rodu, Czoborovský archív [Acta Czoboriana], No. 382.)

6. A budai káptalan oklevele

1465.01.05. (vigesimo die diei intr. et stat.)

A budai káptalan megkapta Mátyás király 1464. december 15-i (sabbato prox. post festum beate Lucie virginis) parancsát, amit átír:

Mátyás király a budai káptalannak. Mivel a király 332 aranyforintnyi adóssága fejében Czoborzenthmihaly-i Czobor Mihálynak adta zálogba a Fejér megyei Lorew birtokot másik oklevelével azzal a feltétellel, hogy ha a király a birtokot vissza akarja váltani, azonnal vissza kell adnia, és óhajtja, hogy Mihályt bevezessék annak birtokába, ennek érdekében megparancsolja a káptalannak, hogy küldje ki tanúságát az iktatáshoz (kijelölt királyi emberek: Warssan-i Lesták, Rafael vagy Péter, Day-i Mihály vagy András, Keczel-i András, Abran-i István, Weres Tamás, Hwgyi Weres Tamás, Perek-i Karnis Antal, Thas-i Éliás).

A káptalan Thas-i Éliás királyi emberrel kiküldte Wyfalw-i Benedek kanonoktársukat, akik visszatérve egybehangozóan jelentették, hogy december 17-én (feria secunda post festum beate Lucie virginis) kiszálltak Lorew birtokra, és ott a szomszédosok és határosok jelenlétében (Laak-i Balázs és Thewkewl-i János szabók, Gergely és Imre trombitások Thewkewl-ről és Wyfalw-ról) Mihályt ellentmondás nélkül bevezették a birtokba.

HU-MNL-OL-DL 109019.

Eredeti, hártyán (35,7 cm × 17 cm), barna és természetes színű selyemsodrton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1465. No. 219.* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor de Czoborszenthmihaly. Pestini 1. Octobris 1769.* – olvasható.

7. A budai káptalan oklevele

1467.09.26 (sexto decimo die diei intr. et. stat.)

A budai káptalan megkapta Mátyás király 1467. augusztus 20-i (in festo sacti Stephani regis) parancsát, amit átírt:

Mátyás király a budai káptalannak. Mivel a király Czoborzenthmyhal-i Czobor Mihálynak, a budavári királyi udvar provisorának érdemeiért Symonfalwa birtokot és egy Kysreth nevű rétet (Fejér megye) adományozott neki, és óhajtja, hogy Mihályt bevezessék annak birtokába, megparancsolja a káptalannak, hogy küldje ki tanúságát az iktatáshoz (kijelölt királyi emberek: Hyhaz-i Éliás, Jacobhaza-i Pál, Ilbew-i János, Dabas-i Imre).

A káptalan Hyhaz-i Éliás királyi emberrel kiküldte Dywyn-i Benedek kanonoktársukat, akik visszatérve egybehangzóan jelentették, hogy szeptember 11-én (feria sexta prox. post festum nativitatis beate Marie virginis) kiszálltak Symonfalwa birtokra és a Kysreth nevű rétre, és a szomszédok és határosok jelenlétében (Sos Mátyás, Magaad-i Mihály fia Lukács, Beche-i Éliás és Mátyás, Zenthe Márton, Lorew-i Jakab fia Albert) ellentmondás nélkül bevezették Mihályt a birtokba.

HU-MNL-OL-DL 109020.

Eredeti, hártyán (39 cm × 20,8 cm), rózsaszín-zöld selyemsodraton függő pecséttel. Hátlapján az *Anno 1467. No. 220. ex Fasc. 11. Albensis* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor de Czoborszentmihaly. Pestini, 1. Octobris 1769.* – olvasható.

8. Czobor Imre oklevele

1488.10.01. (am Mittichenn nach sannd Michaelstag)

Czobor Imre pozsonyi kamaraispán és nagyszombati kapitány oklevele arról, hogy a Bécsben, a Haarmarkt-on álló, az arany szarvasról nevezett (*genant zu dem guldem Hierssen*) ház felét (amely korábban Haiden, másként Smidman Gáspár és feleségéé, Kataliné volt, és amelynek másik felét jelenleg Zsigmond tanácsos és a Szent Istvánról nevezett székesegyház gondnoka (*Kirchmaister*) birtokolja) ő maga Mátyás magyar királytól kapta adományul és Bécs város telekkönyvébe is be lett vezetve, így jogszerűen birtokolja.

HU-MNL-OL-X 10815-75.-DF 296694.

Eredeti, hártya (22 cm × 28 cm), a szöveg alá nyomott gyűrűspecstet nyomával. Német nyelvű. Hátlapján az *Anno 1488. No. 2524. Fasc. 131. Varia* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor de Czoborszentmihaly. Pestini, 1. Octobris 1769.* – olvasható.

9. II. Ulászló király parancslevele Perényi Imre nádornak
1505.10.09. (in festo beati Dionisii martiris)

II. Ulászló király parancsa Perényi Imre nádornak. Aranyan-i Chomory János özvegye, Zsuzsanna kérvényéből értesült róla, hogy az elmúlt időkben Zenthlazlo-i Weres Bertalan offiális,

továbbá Harazth-i Ferenc, illetve Lewa-i Zsigmond Thothfalw-i (Bodrog megye) népei és jobbágyai a néhai Chomory Jánost, a kérelmező férjét megölték. Mivel Harazthy Ferenc, illetve Lewa-i Zsigmond Bodrog megye parancsa ellenére nem állította törvény elé a jobbágyait, 200 forintban lett elmarasztalva, a király pedig másik levelében megparancsolta nekik, hogy fizessék ki a 200 forintot, és adjanak elégtételt a jobbágyok részéről Zsuzsanna asszonynak. A király jelen levelével utasítja a nádort, hogy amennyiben Zsigmond és Ferenc nem fizeti ki a 200 forintot, és nem ad elégtételt, minden eszközzel bírja rá őket erre.

HU-MNL-OL-DL 109021.

Eredeti, papíron (28,7 cm × 21 cm), a szöveg alatt papírfelzetes pecséttel. A szöveg alatt, jobb oldalt: *relacio magistri Petri Beryzlo prepositi, secretarii regie maiestatis*. Hátlapján az *Anno 1505. No. 510.* jelzet és Czobor József feljegyzése – *Revisum per me Josephum Czobor. Pestini, Anno 1769.* – olvasható. 18. századi másolata: DF 266158 (Slovenský národný archív, Pezinská vetva páľffyovského rodu, Czoborovský archív [Acta Czoboriana], No. 510.)

10. II. Ferdinánd király oklevele

1619.08.12. (12. die mensis Augusti)

II. Ferdinánd király előtt megjelent Pakay Benedek személynök és királyi tanácsos, és jelentette, hogy Zerdahely Miklós megjelent előtte a pozsonyi országgyűlésen Czoborszentmihályi Czobor János képviselőjében, és tiltakozott amiatt, hogy Bethlenfalvi Thurzó Zsuzsanna, a néhai Czoborszentmihályi Czobor Mihály özvegye valamilyen keresetet nyújtott be a rendeknek, amivel Jánost a törvénnyel és nemesi előjogaival ellenkezően perbe vonta.

HU-MNL-OL-P 2257-766.-1.-1.

18. századi másolat. Jelzete: *Anno 1619. No. 166.*

11. Gimesi Forgách Zsigmond nádor oklevele

1621.06.10. (decima die mensis Junii)

Ghymeszi Forgách Zsigmond nádor, királyi helytartó Morocz Wolfgang szolgálataiért egy Grenaw birtokon lévő nemesi curia-t (ami a néhai Kisasszonyfalvi Istvánffy Miklós ajtónálómesteré, Mátyás király tanácsosáé volt, de a halála és magszakadása miatt a koronára háramlott) adományoz neki és örökösének két szőlővel és malomhellyel a Grenaw-i szőlőhegyen (Pozsony megye).

HU-MNL-OL-P 2257-766.-1.-2.

Eredeti, papíron, a szöveg alatt középen papírfelzetes pecséttel, bal oldalon a nádor aláírásával. Hátlapján *No. 17.*, illetve (áthúzva) *No. 651.* jelzetek és *Anno 1621.* dátummegjelölés olvasható.

E számunk szerzői

AVAR ANTON PhD, főlevéltáros, osztályvezető-helyettes (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magánlevéltárak és Gyűjtemények Osztálya, Bp.)

KOVÁCS VIKTÓRIA PhD, levéltáros (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Magánlevéltárak és Gyűjtemények Osztálya, Bp.)

KÖRMENDI TAMÁS PhD, habil. egyetemi docens, tanszékvezető (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Történelem Segédtudományai Tanszék, Bp.)

RÁCZ GYÖRGY PhD, főlevéltáros, tudományos igazgató (Magyar Nemzeti Levéltár, Bp.); egyetemi docens (Pázmány Péter Katolikus Egyetem)

TÁJÉKOZTATJUK KEDVES OLVASÓINKAT,

hogy a Turul kiadói jogait 2023-tól a folyóiratot alapító *Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság* (MHGT) vette át. A továbbiakban a Turul terjesztését is az MHGT szervezi. Az átadás-átvétellel, valamint a meglévő előfizetések további fenntartásával kapcsolatos információk megtalálhatók a **Turul folyóirat új honlapján:**
<https://turul.mhgt.hu/>

Az új honlapon (a *Lapszámok* menüpontban) elérhetők a folyóirat megjelent számai, letölthető PDF formátumban. (Az 1883–2009 közötti lapszámok évenként egy fájlban, míg a 2010 utániak füzetenként külön-külön tölthetők le.) Ugyanitt található a folyóirat további Internetes elérhetőségeit tartalmazó linkgyűjtemény is.

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy a kiadó-váltás eredményeként,
a folyóirat előfizetési bankszámlaszáma is megváltozott!

Kérjük szépen, hogy előfizetési díjaikat, a továbbiakban a következő bankszámlára utalják:

Bankszámlaszám: 16200223-10176344

Számlatulajdonos neve: Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság
(Szükség esetén rövidítve is írható, pl.: „Magyar Heraldikai és Gen. Társ.” vagy „MHGT”)
Számavezető bank neve: MagNet Magyar Közösségi Bank Zrt.

Nemzetközi átutaláshoz szükséges, kiegészítő adatok:

IBAN (nemzetközi bankszámlaszám): HU84 1620 0223 1017 6344 0000 0000
Számavezető bank BIC (SWIFT) kódja: HBWEHUBB

Felhívjuk Kedves Előfizetőink figyelmét, hogy folyóiratunk előfizetési díja a 2025. évtől megemelkedett!

Belföldi előfizetőink részére:

5000 forint/évfolyam (= 4 × 1250 forint/füzet).

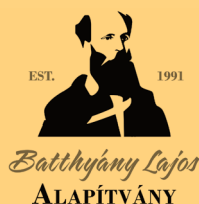
Külföldi előfizetőink részére:

európai szállítási cím esetén: 50 EUR/évf.; tengerentúli szállítási cím esetén: 65 USD/évf.

TISZTELT SZERZŐINK, LEENDŐ SZERZŐINK!

A Turul 2020-tól megváltoztatta közlési szabályzatát. A szakirodalmi hivatkozásoknál a Századok folyóirat közlési szabályzatát alkalmazzuk. Kérjük, tanulmánya benyújtása előtt feltétlenül tájékozódjon a lap közléssel kapcsolatos elvárásairól, és a szabályzatban foglaltakat követve készítse el munkáját!
A részletekről honlapunkon (<https://turul.mhgt.hu/>), a *Szerzőinknek* menüpontban olvashat. Ugyanitt található a levéltári hivatkozások szabályzata is.

E folyóiratszámunk megjelenését a Batthyány Lajos Alapítvány, az Iratmentő Alapítvány, továbbá az NKTK Nemzeti Kulturális Alap (504101/4415 azonosító szám alatt nyilvántartásba vett NKA pályázati célként) támogatta.

Nemzeti
Kulturális
Alap